

ASPEKTE VAN DIE ONDERHOUDSAANSPRAAK TUSSEN EGGENOTES
MET SPESIFIEKE VERWYSING NA EGSKEIDING

deur

L NEIL VAN SCHALKWYK

Voorgelê ter vervulling van 'n deel van die
vereistes vir die graad

DOCTOR LEGUM

in die

Fakulteit Regsgeleerdheid

Universiteit van Pretoria

Pretoria

Promotor: Prof Dr D J Joubert

April 1987

BEDANKINGS

Ek wil my opregte dank teenoor die volgende persone betuig:

my skoonmoeder vir haar onbaatsugtige en selfopofferende bereidwilligheid met die tik van die verhandeling;

Marinda en my vader met die opstel van die voorlopige sakeregister en bibliografie;

mevrou Ria Viviers en menere Dirk Bezuidenhout en Marcus Mathabe vir hulle altyd vriendelike hulp in die Merensky biblioteek; en die promotor.

Soli Deo gloria.

Maart 1987

Neil van Schalkwyk

INHOUDSOPGAWE

INLEIDING	xv
1. OOGMERK VAN DIE ONDERSOEK	xv
2. UITEENSETTING VAN DIE ONDERSOEK	xv
3. DIE WYSE VAN NAVORSING	xvi
AFKORTINGS	xviii
AFDELING I	
ERKENNING VAN DIE ONDERHOUDSAANSPRAAK TUSSEN EGGENOTES	1
HOOFSTUK 1	
DIE ONDERHOUDSAANSPRAAK <u>STANTE MATRIMONIO</u>	1
1.1 INLEIDING	1
1.2 ROMEINSE REG	1
1.3 DIE ROMEINS-HOLLANDSE REG	2
1.4 DIE SUID-AFRIKAANSE REG	4
1.4.1 Onderhoud <u>stante matrimonio</u> waar die eggenotes saambly	4
1.4.1.1 Inleiding	4
1.4.1.2 Erkenning van 'n wedersydse onderhoudsaanspraak tussen eggenotes	4
1.4.1.3 Die primêre plig tot onderhoud	5
1.4.1.4 Huishoudelike benodighede	6
1.4.1.5 Handhawing van die onderhoudsaanspraak teenoor derdes	12
1.4.1.5.1 Inleiding	12
1.4.1.5.2 Spesifieke gevalle	13
1.4.1.5.2.1 Dood van die broodwinner	13
1.4.1.5.2.1.1 Die regsplig tot onderhoud	13
1.4.1.5.2.1.2 Vermoënskade	15
1.4.1.5.2.2 Nie-noodlottige besering van broodwinner	15
1.4.1.5.2.2.1 Posisie voor die Wet op Verdeling van Skadevergoeding, 1956	15
1.4.1.5.2.2.2 Posisie onder die Wet op Verdeling Van Skadevergoeding, 1956	17

1.4.2	Onderhoud <u>stante matrimonio</u> waar die eggenotes nie saam= bly nie	18
1.4.2.1	Huishoudelike benodigdhede	18
1.4.2.2	Geregtelike Skeiding	23
1.4.2.2.1	Inleiding	23
1.4.2.2.2	Die Gemenerereg	24
1.4.2.2.3	Die Suid-Afrikaanse reg	25
1.5	AFDWINGING VAN DIE ONDERHOUDSPLIG <u>STANTE MATRIMONIO</u>	27
1.5.1.	Onderhoud <u>pendente lite</u>	27
1.5.1.1	Inleiding	27
1.5.1.2	Die applikant moet behoefdig wees	27
1.5.1.3	Die respondent moet instaat wees om onderhoud te verskaf	27
1.5.1.4	Die applikant moet 'n <u>prima facie</u> saak hê	28
1.5.2	Onderhoudsaansoeke en -eise <u>non pendente lite</u>	32
1.5.2.1	Inleiding	32
1.5.2.2	Statutêre maatreëls in die Provinsies	32
1.5.2.2.1	Inleiding	32
1.5.2.2.2	Provinsiale Wetgewing	32
1.5.2.2.3	Doel van die wetgewing	34
1.5.2.3	Die Wet op Onderhoud, Wet 23 van 1963	35
1.5.2.3.1	Inleiding	35
1.5.2.3.2	Die tersaaklike bepalings van die Wet	35
1.5.2.3.3	Doelstellings van die Wet op Onderhoud	36
1.5.2.4	Onderhoudseise buite die statutêre maatreëls	37
1.6	VERBLYFREG IN DIE GESINSWONING	39
1.7	TUSSENTYDSE GEDINGKOSTE	44
HOOFSTUK 2		
DIE ONDERHOUDSAANSpraak BY ONTBINDING VAN DIE HUWELIK		58
2.1	DIE ONTBINDING VAN DIE HUWELIK DEUR DOOD VAN EEN VAN DIE EGGENOTES	58

2.1.1	Inleiding	58
2.1.2	Die Romeinse reg	58
2.1.3	Die Romeins-Hollandse reg	61
2.1.4	Die Suid-Afrikaanse reg	66
2.2	DIE ONTBINDING VAN DIE HUWELIK DEUR EGSKEIDING	70
2.2.1	Die Romeinse reg	70
2.2.2	Die Romeins-Hollandse reg	74
2.2.3	Die Suid-Afrikaanse reg	79
2.2.3.1	Die Suid-Afrikaanse Hofbeslissings	79
2.2.3.2	Die Suid-Afrikaanse skrywers	87
2.2.3.2.1	Skrywers wat die aanspraak ontken	87
2.2.3.2.2	Skrywers wat die aanspraak erken	87
2.2.3.3	Gevolgtrekking	88
2.3	ONDERHOUD NA EGSKEIDING OP GROND VAN OOREENKOMS	89
2.3.1	Inleiding	89
2.3.2	Natal	89
2.3.3	Oranje-Vrystaat	90
2.3.4	Oos-Kaap	91
2.3.5	Transvaal	91
2.3.6	Kaap die Goeie Hoop	92
2.3.7	Opsommend	93
	AFDELING II	
	DIE MATERIËLE REG INSAKE ONDERHOUD BY EGSKEIDING	94
	HOOFSTUK 1	
	ERKENNING VAN 'N ONDERHOUDSAANSPRAAK BY EGSKEIDING	94
1.1	INLEIDING	94
1.2	DIE WET OP HUWELIKSAANGELEENTHEDE, WET 37 VAN 1953	94
1.2.1	Artikel 10(1)(a)	94
1.2.2	Artikel 10(1)(b)	96
1.2.3	Artikel 10(2)	98

1.3	DIE WET OP EGSKEIDING, WET 70 VAN 1979	99
1.4	SAMEVATTING	101
1.5	NOMINALE ONDERHOUD	104
1.6	AFSTANDDOENING VAN ONDERHOUD BY EGSKEIDING	110
1.7	AFSTANDDOENING VAN WYSIGING VAN 'N ONDERHOUDSBEVEL	117
	HOOFSTUK 2	
	FAKTORE TEN AANSIEN VAN ONDERHOUDSVOORSIENING BY EGSKEIDING	125
2.1	INLEIDING	125
2.A	DIE ENGELSE REG	125
2.A.1	ALGEMEEN	125
2.A.2	SOORTE BEVELE	126
2.A.2.1	Algemeen	126
2.A.2.2	Periodieke bevele	126
2.A.2.2.1	Versekerde periodieke bevele	126
2.A.2.2.1.1	Algemeen	126
2.A.2.2.1.2	Faktore wat spesifiek hierby geld	126
2.A.2.2.1.3	Voordele van die bevel	127
2.A.2.2.2	Onversekerde periodieke bevele	127
2.A.2.3	Lompsombevele	128
2.A.2.3.1	Algemeen	128
2.A.2.3.2	Spesifieke faktore wat hierby geld	129
2.A.2.3.3	Voordele van hierdie bevele	130
2.A.2.3.4	Nadele van hierdie bevele	131
2.A.2.3.5	Waarde-oordeel oor hierdie bevele	132
2.A.2.4	Eiendomsordragbevele	132
2.A.2.4.1	Algemeen	132
2.A.2.4.2	Spesifieke faktore wat hierby geld	132
2.A.2.5	Eiendomsbeskikkingsbevele	133

2.A.2.6	Wysigingsbevele van voor- en na-huweliksbebakings	133
2.A.2.6.1	Algemeen	133
2.A.2.6.2	Spesifieke faktore wat hierby geld	134
2.A.2.7	Bevele wat die aanspraak van enige van die eggenotes. ingevolge 'n bemaking kan uitwis of verminder	134
2.A.2.8	Verkoopbevele	135
2.A.2.9	Waardeoordeel oor bevele 2.A.2.3-2.A.2.8	135
2.A.2.10	Bevele ingevolge ooreenkomste	135
2.A.2.10.1	Algemeen	135
2.A.2.10.2	"Clean break"-ooreenkomste	139
2.A.2.10.3	Ooreenkomste wat buite die bepalings waarvoor die Wet voorsiening maak, val	142
2.A.2.11	Afwysingsbevele van periodieke onderhoud	142
2.A.2.12	Nominale bevele	146
2.A.3	FAKTORE BY FINANSIËLE VOORSIENING	147
2.A.3.1	Algemeen	147
2.A.3.2	"All the circumstances of the case, first consideration being given to the welfare while a minor of <u>any</u> child of the family who has not attained the age of eighteen." - Artikel 25(1)	148
2.A.3.3	Die faktore spesifiek vermeld in artikel 25(2)	150
2.A.3.3.1	Inleiding	150
2.A.3.3.2	"The income, earning capacity, property and other financial resources which each of the parties to the marriage has or is likely to have in the foreseeable future, including in the case of earning capacity any increase in the capacity which it would in the opinion of the court be reasonable to expect a party to the marriage to take steps to acquire" - Artikel 25(2)(a)	150
2.A.3.3.2.1	Algemeen	151
2.A.3.3.2.2	Inkomste uit hoofde van verdienste	151
2.A.3.3.2.3	Kapitale bates	151
2.A.3.3.2.4	Geldleen fasiliteite	152
2.A.3.3.2.5	Vrywillige toelaes	152

2.A.3.3.2.6	"Supplementary Benefits"	153
2.A.3.3.2.7	Potensiële Verdienvermoë	154
2.A.3.3.2.8	"Other financial resources"	157
2.A.3.3.2.9	"Foreseeable future"	159
2.A.3.3.3	"The financial needs, obligations and responsibilities which each of the parties to the marriage has or is likely to have in the foreseeable future" - Artikel 25(2)(b)	159
2.A.3.3.4	"The standard of living enjoyed by the family before the breakdown of marriage" - Artikel 25(2)(c)	161
2.A.3.3.5	"The age of each party to the marriage and the duration of the marriage" - Artikel 25(2)(d)	162
2.A.3.3.5.1	Die ouderdom van elk van die partye	162
2.A.3.3.5.2	Die duur van die huwelik	163
2.A.3.3.6	"Any physical or mental disability of either of the parties to the marriage" - Artikel 25(2)(e)	165
2.A.3.3.7	"The contributions which each of the parties has made or is likely in the foreseeable future to make to the welfare of the family, including any contribution by looking after the home or caring for the family" - Artikel 25(2)(f)	166
2.A.3.3.8	"The conduct of each of the parties, if that conduct is such that it would in the opinion of the court be inequitable to disregard it" - Artikel 25(2)(g)	169
2.A.3.3.8.1	Inleiding	169
2.A.3.3.8.2	Watter gedrag word in aanmerking geneem?	169
2.A.3.3.8.3	Wat word bedoel met "obvious and gross"?	172
2.A.3.3.8.4	Gedrag is nie beperk tot huweliksgedrag nie	173
2.A.3.3.8.5	Verklarende bevels oor gedrag	174
2.A.3.3.8.6	Hoe beïnvloed gedrag, die finansiële bevel?	174
2.A.3.3.9	"In the case of proceedings for divorce or nullity of marriage, the value to each of the parties to the marriage of any benefit (for example, a pension) which, by reason of dissolution or annulment of the marriage, that party will lose the chance of acquiring" - Artikel 25(2)(h)	175

2.A.3.4	Die statutêre oogmerk	178
2.A.3.5	Artikel 25A as faktor	179
2.A.3.6	Die een-derde-reël	180
2.A.3.6.1	Motivering van die reël	180
2.A.3.6.2	Dit is nie 'n regsreël' nie	181
2.A.3.6.3	Gevalle waar die reël nie toepassing vind nie	181
2.A.3.6.3.1	Die geslag van die applikant	181
2.A.3.6.3.2	Waar die partye tot die laer inkomstegroep behoort	182
2.A.3.6.3.3	Waar die partye welaf is	182
2.A.3.6.3.4	Waar die partye kort getroud is	182
2.A.3.6.3.5	Verhouding tussen periodieke en kapitale bevele	183
2.A.3.6.3.6	Hertroue en kohabitasie	183
2.A.3.6.3.7	Gedrag van die partye	183
2.A.3.6.4	Gevalle waar die reël toepassing vind	184
2.A.3.6.4.1	Periodieke bevele ingevolge artikels 23(1)(a) en (b)	184
2.A.3.6.4.2	Eiendomsoordragbevele en andere ingevolge artikels 24(1) (a), (b), (c), (d) en lomsombevele ingevolge artikel 23(1)(c)	184
2.A.3.6.4.2.1	Inleiding	184
2.A.3.6.4.2.2	"Familiebates"	184
2.A.3.6.4.2.3	Bates wat nie "familiebates" is nie	185
2.A.3.6.4.2.4	Die gesinswoning	185
2.A.3.6.5	Die waarde van die reël	189
2.A.3.6.6	Kritiek teen die reël	189
2.A.4	EVALUASIE VAN DIE BEGINSELS	190
2.A.4.1	Algemeen	190
2.A.4.2	Die "minimal loss" of kompensasiëbeginsel	192
2.A.4.3	Die "entitlement" of vergoedingsbeginsel	197
2.A.4.4	Die behoefte-beginsel	202
2.A.4.4.1	Die behoeftes van elke eggenoot	202

2.A.4.4.2	Die behoeftes van die kinders	202
2.A.4.5	Die selfvoorsienendheidsbeginsel	203
2.A.4.6	Beginsels waaraan erkenning verleen moet word	204
2.A.4.6.1	Die vennootskapsbeginsel	204
2.A.4.6.2	Die gelyke-risiko-beginsel	205
2.A.4.6.3	Die selfvoorsienendheidsbeginsel	206
2.A.4.6.4	Die rol wat gedrag by finansiële voorsiening moet speel	207
2.A.4.6.5	Die behoeftes van kinders as grondbeginsel	208
2.A.4.7	Die Skotse model as voorbeeld	208
2.A.4.8	Gevolgtrekking	212
2.B	DIE SUID-AFRIKAANSE REG	214
2.B.1	FAKTORE WAT IN AG GENEEM WORD BY DIE TOEKENNING VAN ONDERHOUD TUSSEN EGGENOTES BY EGSKEIDING	214
2.B.1.1	Geen onderhoudsooreenkoms	214
2.B.1.1.1	Die basiese beginsels	214
2.B.1.1.2	Die onderhoudsbehoefte van die eiser	216
2.B.1.1.2.1	Algemeen	216
2.B.1.1.2.2	Die behoefte	216
2.B.1.1.2.3	Privaatskulde en verpligtinge van die eiser	219
2.B.1.1.2.4	Die vermoë van die eiser	220
2.B.1.1.2.4.1	Algemeen	220
2.B.1.1.2.4.2	Die verdienvermoë	221
2.B.1.1.2.4.3	Potensiële verdienvermoë	222
2.B.1.1.2.4.4	Inkomste uit ander bronne	223
2.B.1.1.2.4.4.1	Algemeen	223
2.B.1.1.2.4.4.2	Bestaande vermoëns	223
2.B.1.1.2.4.4.3	Verwagte vermoëns	231
2.B.1.1.2.4.4.4	Vrywillige toelaes	232
2.B.1.1.3	Die vermoë van die aanspreeklike om onderhoud te betaal	233
2.B.1.1.3.1	Algemeen	233

2.B.1.1.3.2	Die vermoë	233
2.B.1.1.3.2.1	Die verdienvermoë van die aanspreeklike	233
2.B.1.1.3.2.2	Die potensiele verdienvermoë van die aanspreeklike	235
2.B.1.1.3.2.3	Inkomste uit ander bronne	236
2.B.1.1.3.2.3.1	Algemeen	236
2.B.1.1.3.2.3.2	Bestaande vermoë	236
2.B.1.1.3.2.3.3	Verwagte vermoë	237
2.B.1.1.3.2.4	Die onderhoudsbehoefte en toelaatbare aftrekkings van die aanspreeklike	237
2.B.1.1.3.2.4.1	Die onderhoudsbehoefte van die aanspreeklike	237
2.B.1.1.3.2.4.2	Ander toelaatbare aftrekkings	238
2.B.1.1.4	Die verhouding tussen die onderhoudsbehoefte van die eiser en die vermoë van die verweerder	238
2.B.1.1.5	Die diskresie om onderhoud te vermeerder of te verminder	241
2.B.1.1.5.1	Algemeen	241
2.B.1.1.5.2	Die ouderdom van elk van die partye	241
2.B.1.1.5.3	Die duur van die huwelik	242
2.B.1.1.5.4	Lewenspeil van die partye voor die egskeiding	248
2.B.1.1.5.5	Die gedrag van die partye vir sover dit op die verbrekking van die huwelik betrekking het	248
2.B.1.1.5.6	Enige ander faktor wat na die oordeel van die hof in aanmerking geneem behoort te word	257
2.B.1.1.5.6.1	Algemeen	257
2.B.1.1.5.6.2	Gesindheid van die verweerder	257
2.B.1.1.5.6.3	Nominale onderhoudsbevele	260
2.B.1.1.5.6.4	Die onderhoudsaanspraak <u>stante matrimonio</u> en die onderhoudsaanspraak by egskeiding	261
2.B.1.1.5.6.5	Inflasie	261
2.B.1.1.5.6.5.1	Algemeen	261
2.B.1.1.5.6.5.2	Word inflasie in ag geneem?	262
2.B.1.1.5.6.6	Voorhuwelikse kohabitasie	265

2.B.1.1.6	Gevolgtrekking	265
2.B.1.1.6.1	Inleiding	265
2.B.1.1.6.2	Die regsfungering van onderhoud by egskeiding	265
2.B.1.1.6.3	Beginnels wat die toekenning van onderhoud ten grondslag lê	268
2.B.1.1.6.3.1	Die behoefte-beginsel	268
2.B.1.1.6.3.2	Die vergoedingsbeginsel	269
2.B.1.1.6.3.3	Die "clean break"-beginsel	273
2.B.1.1.6.3.4	Die kompensasiëbeginsel	275
2.B.1.1.6.4	Aanbevelings vir verbetering	276
2.B.1.1.6.4.1	Inleiding	276
2.B.1.1.6.4.2	Behuising	276
2.B.1.1.6.4.3	Meer staatshulp en ondersteuning aan geskeides	276
2.B.1.1.6.4.4	Die gelyke-risiko-beginsel	277
2.B.1.1.6.4.5	Blootstelling van die finansiële posisie van die partye	277
2.B.1.2	Onderhoudsooreenkomste ingevolge artikels 10(1)(b) en 10(2) van die Wet op Huweliksaangeleenthede 1953, soos vervang deur artikel 7(1) van die Wet op Egskeiding 1979	277
2.B.1.2.1	Die doel van onderhoudsooreenkomste	277
2.B.1.2.2	Formeelregtelike vereistes van onderhoudsbevele ingevolge onderhoudsooreenkomste	279
2.B.1.2.2.1	Die hof wat die onderhoudsbevel maak (Jurisdiksie van die hof)	279
2.B.1.2.3	Materieelregtelike vereistes van onderhoudsbevele ingevolge onderhoudsooreenkomste	281
2.B.1.2.3.1	Vormvereistes waaraan die onderhoudsooreenkoms moet voldoen	282
2.B.1.2.3.2	Die tydsmoment in onderhoudsooreenkomste ingevolge artikel 10(1)(b) van die Wet op Huweliksaangeleenthede, 1953 soos gewysig deur artikel 7(1) van die Wet op Egskeiding, 1979	282
2.B.1.2.3.3	Die begunstigde ingevolge onderhoudsooreenkomste	283
2.B.1.2.3.4	Die bevoegdheid van die hof by die maak van onderhoudsbevele ingevolge onderhoudsooreenkomste	285

2.B.1.2.3.4.1	Diskresionêre bevoegdheid van die hof	285
2.B.1.2.3.4.2	Bevoegdheid van die hof om ingevolge artikel 10(2) 'n onderhoudsooreenkoms deel van die oorspronklike bevel te maak	287
2.B.1.2.3.5	Geldigheid en gevolge van besondere bepalinge in onderhoudsooreenkomste	288
2.B.1.2.3.5.1	Inleiding	288
2.B.1.2.3.5.2	Die <u>dum casta et sola vixerit</u> -bepaling	288
2.B.1.2.3.5.3	Afstanddoeningsbepalinge in onderhoudsooreenkomste	289
2.B.1.2.3.5.4	Bepaling in die ooreenkoms dat eiser die onderhoudsvoorsiening sal maak	291
2.B.1.2.3.5.5	Dood en hertroue as ontbindende voorwaardes in onderhoudsooreenkomste	292
2.B.1.2.3.5.5.1	Dood as ontbindende voorwaarde	292
2.B.1.2.3.5.5.2	Hertroue as ontbindende voorwaarde	293
2.B.1.2.3.5.6	Eskalasiëklousules	294
2.B.1.2.3.5.7	Bateverdelings- en lomsombepaling	295
2.B.1.2.3.5.8	Enige ander bepaling	297
2.2	DIE TWEE STELSLS - 'N SLOTBESKOUING	297
HOOFSTUK 3		
	DIE WYSIGING, INTREKking EN OPSKORTING VAN 'N ONDERHOUDSBEVEL	302
3.1	DIE DOEL VAN HIERDIE BEVOEGDHEID	302
3.2	DIE BEWYSLAS	302
3.3	JURISDIKSIE VAN DIE HOF OM BEVELE TE WYSIG	302
3.4	DIE BEVOEGDHEID VAN DIE HOF INGEVOLGE ARTIKEL 10 VAN DIE WET OP HUWELIKSAANGELEENTHEDE, 1953, SOOS VERVANG MET ARTIKEL 8 VAN DIE WET OP EGSKEIDING, 1979	306
3.4.1	Inleiding	306
3.4.2	Die begrip "onderhoudsbevel"	306
3.4.2.1	Die begunstigde ingevolge die onderhoudsbevel	306
3.4.2.2	Die vorm van onderhoudsbevele	307
3.4.2.3	Die begrip "onderhoud"	312
3.4.2.3.1	Inleiding	312

3.4.2.3.2	Kinders	312
3.4.2.3.3	Ouers	315
3.4.2.3.4	Broers of Susters	315
3.4.2.3.5	Eggenotes	316
3.4.2.4	Die begrip "bevel"	317
3.4.2.5	Samevatting	324
3.4.3	Die begrippe "wysig", "opskort" en "intrek"	325
3.4.4	Dood van onderhoudspligtige	326
3.4.5	Retrospektiewe wysigingsbevoegdheid	328
3.4.6	Inperking van die hof se wysigingsbevoegdheid	334
3.5	FAKTORE VIR WYSIGING, INTREKKING OF OPSKORTING VAN 'N ONDERHOUDSBEVEL	335
3.5.1	Inleiding	335
3.5.2	Die statutêre bepalings	335
3.5.3	"Voldoende rede" - ondefinieerbaar	336
3.5.4	Omstandighede wat kwalifiseer as "voldoende rede"	337
3.5.4.1	Die algemene beginsels	337
3.5.4.2	Veranderde finansiële omstandighede	339
3.5.4.2.1	Verandering in vermoë	339
3.5.4.2.1.1	Algemeen	339
3.5.4.2.1.2	Erflatings en/of skenkings	340
3.5.4.2.1.3	Verdienvermoë	341
3.5.4.2.1.4	Beleggingsverpligting	343
3.5.4.2.1.5	Inflasie as wysigende faktor	344
3.5.4.2.2	Verandering in behoeftes	352
3.5.4.2.2.1	Algemeen	352
3.5.4.2.2.2	Gesondheid	353
3.5.4.2.2.3	Ouderdom	355
3.5.4.2.2.4	Diverse ander omstandighede	355
3.5.4.2.2.4.1	Algemeen	355

3.5.4.2.2.4.2	Kapitale uitgawes	356
3.5.4.2.2.4.3	Hertroue	357
3.5.4.2.2.4.4	Stiefkinders	363
3.5.4.2.2.4.5	Eie kinders	364
3.5.4.3	Morele en billikheidsfaktore	364
3.5.4.3.1	Algemeen	364
3.5.4.3.2	Onderhandelingsomstandighede by onderhoudsooreenkomste	365
3.5.4.3.3	Onderhoudsbevele uitgevaardig voor inwerkingtreding van die Wet op Huweliksaangeleenthede, 1953	368
3.5.4.3.4	Die onskuldige het die onderhoudsonderneming gemaak	369
3.5.4.3.5	Wysigingsooreenkoms	371
3.5.4.3.6	Misleiding van die hof deur een van die partye	375
3.5.4.3.7	Tydsverloop	376
3.5.4.3.8	Motief	376
3.5.4.3.9	Gedrag van die onderhoudsgeregtigde	377
3.5.4.4	Spesifieke gevalle	384
3.5.4.4.1	Die wysiging van agterstallige onderhoud	384
3.5.4.4.1.1	Inleiding	384
3.5.4.4.1.2	Wysiging van agterstallige onderhoud	385
3.5.4.4.1.3	Wysiging van die vonnis waarvoor 'n lasbrief vir eksekusie uitgereik is	386
3.5.4.4.1.4	Terugdatering van 'n wysigingsaansoek	387
3.5.4.4.1.5	Die terugbetalingswyse	388
3.5.4.4.2	Die wysiging van 'n onderhoudsbevel na die dood van 'n pligtige	389
3.6	APPÈLBEVOEGDHEID	391
3.7	GEVOLGTREKKING	392
HOOFSTUK 4		
DIE BEËINDIGING VAN ONDERHOUDSBEVELE		394
4.1	INLEIDING	394
4.2	DOOD VAN EEN OF ALBEI VAN DIE PARTYE	394

4.3	SEKWESTRASIE VAN DIE PLIGTIGE SE BOEDEL	398
4.4	HERTROUE EN VERWANTE AANGELEENTHEDE	408
4.4.1	Hertroue van die geregtigde	408
4.4.2	Nietige huwelik gesluit deur die geregtigde	409
4.4.3	Vernietigbare huwelik gesluit deur die geregtigde	410
4.4.4	Onkuisse gedrag van die onderhoudsgeregtigde	412
4.5	AFSTANDDOENING VAN DIE REG OP ONDERHOUD INGEVOLGE 'N ONDERHOUDSBEVEL	412
4.6	ANDER BEPALINGS VAN DIE ONDERHOUDSBEVEL	413
4.7	INTREKKING VAN DIE ONDERHOUDSBEVEL DEUR DIE HOF	413
4.8	GEVOLGTREKKING	414
	AFDELING III SLOTBESKOUIING	416
	OPSOMMING	420
	SUMMARY	422
	STATUTE REGISTER	424
1.	Engeland	424
2.	Suid-Afrika	426
3.	Zimbabwe	429
	SAKEREGISTER	430
1.	Engeland	430
2.	Suid-Afrika en Zimbabwe	436
3.	Verenigde State van Amerika	458
	BIBLIOGRAFIE	459

INLEIDING

1. OOGMERK VAN DIE ONDERSOEK

Onderhoud tussen eggenotes is 'n onderwerp waarmee 'n voornemende regsgeleerde reeds by die meeste Suid-Afrikaanse universiteite in die eerste studiejaar kennis maak. Alle handboeke oor die familiereg raak hierdie onderwerp aan. Daar bestaan egter geen uitgebreide navorsing oor die onderwerp in ons regsliteratuur nie en die doel is om hierdie leemte te vul. Die doel met die ondersoek is om die onderhoudsaanspraak tussen eggenotes by egskeiding te sistematiseer en om die belangrikste aspekte hiervan te ondersoek en te evalueer. Weens die wye omvang hiervan is dit 'n haas onmoontlike taak om 'n uitputtende ondersoek van alle aspekte te doen, maar word daar gepoog om 'n beeld van die reg insake die onderhoudsaanspraak by egskeiding te gee om as verwysingsraamwerk vir die probleme wat daarmee ondervind mag word, te dien.

Die ondersoek is toegespits op die aanspraak tussen eggenotes en dan spesifiek by egskeiding. Daar word sydelings na die aanspraak stante matrimonio verwys maar die ondersoek is nie hierop toegespits nie.

2. UITEENSETTING VAN DIE ONDERSOEK

Die ondersoek word in twee afdelings behandel.

Afdeling I handel oor die erkenning van die onderhoudsaanspraak tussen eggenotes. Weens die omvang van die erkenning van die aanspraak is die gedagte nie om 'n histories uitputtende uiteensetting hiervan te gee nie, maar word daar gepoog om, onder die verskeie aspekte wat hieronder bespreek word, kortliks op die gemeenregtelike agtergrond te wys. Dit is daarom, dat daar nie, soos tradisioneel die gebruik is, 'n aparte afdeling waaronder die historiese ondersoek geloods word, bestaan nie. Dit sou ook futiel wees om enige historiese erkenning van die aanspraak by egskeiding te probeer vind.¹

In afdeling II word die materiële reg insake die aanspraak krities ondersoek. Die ondersoek neem die toepaslike bepalinge van die herroepe Wet op Huweliksaangeleenthede² in oënskou en vorm saam met die bepalinge

1. Hieronder I 2 2.

2. Art 10 van Wet 37 van 1953.

van die huidige Wet op Egskeiding¹ die sentrale ondersoekgebied. In hoofstuk 2² word die faktore wat onderhoudstoekenning ten grondslag lê, ondersoek. Die faktore wat die Engelse reg in ag neem by finansiële voorsiening na egskeiding word ook hier bespreek en ek wy nie 'n aparte afdeling hieraan nie.

In die ondersoek word daar gewys op die onderskeid wat die Engelse en die Suid-Afrikaanse reg by ontbinding van die huwelik deur egskeiding ten grondslag lê en word hierdie beginsels geëvalueer en voorstelle vir verbetering aan die hand gedoen.

'n Ondersoek word ook aan die faktore wat vir wysiging van 'n onderhoudsbevel aangetoon moet word, gewy³ en die ondersoek sluit af met 'n hoofstuk⁴ wat handel oor die beëindiging van onderhoudsbevele.

3. DIE WYSE VAN NAVORSING

Soos reeds hierbo van gewag gemaak is, lewer 'n gemeenregtelike ondersoek na die erkenning van die aanspraak by egskeiding weinig op. Die swygzaamheid van die meeste gemeenregtelike skrywers hieroor dwing 'n mens tot die slotsom dat die aanspraak nie bestaan het nie. In dié lig gesien, het die gemenerereg ten opsigte van die ondersoek 'n vrugtelose soektog tot gevolg gehad en is die enigste waarde van die historiese ondersoek bloot om die ontkenning van die aanspraak te bevestig.

Statutêre erkenning van 'n aanspraak om aansoek om onderhoud te doen word verleen in artikel 10 van die Wet op Huweliksaangeleenthede.⁵

Dié wetgewende bepalings vorm dan die hooftema van die ondersoek.

As regsvergelijkende stelsel word daarna die Engelse reg verwys. As hoof motivering het die keuse op dié regstelsel geval omdat ons howe telkemale in die onderhoudsreg na dié stelsel verwys.⁶ Die rede vir verwysing na die Engelse reg is nie bekend nie, maar die motivering mag

-
1. Arts 7 en 8 van Wet 70 van 1979.
 2. Hieronder II 2.
 3. Hieronder II 3.
 4. Hieronder II 4.
 5. Wet 37 van 1953 soos vervang met art 7 van die Wet op Egskeiding, Wet 70 van 1979.
 6. Vgl o a ten aansien van afstanddoening van onderhoud en afstanddoening van wysiging van 'n onderhoudsbevel : Claassens v Claassens 1981 1 SA 360 (N), Schutte v Schutte 1986 1 SA 872 (A), ten aansien van gedrag as faktor by onderhoudstoekenning : Swart v Swart 1980 4 SA 364 (O), Singh v Singh 1983 1 SA 781 (K), en ten aansien van

enersyds berus op die feit dat die Suid-Afrikaanse egskeidingsreg net soos die Engelse egskeidingsreg ook met die huweliksverbodskelingsbeginsel as grond vir egskeiding en dus met 'n skuldlose egskeidingsreg werk en andersyds mag as motivering hiervoor dien die historiese bande wat ons land en ook ons reg met Engeland het. Die ondersoek toon egter aan dat weens die benaderingsverskil wat daar tussen die twee stelsels ten opsigte van finansiële gevolge van egskeiding bestaan, die beginsels in die Engelse reg met omsigtigheid toegepas moet word.

As verdere motivering word die Engelse reg juis gekies as vergelykende stelsel omdat die uitgangspunt van hierdie stelsel ten opsigte van die finansiële gevolge van egskeiding so radikaal van ons eie verskil. Die sogenaamde vrye diskresieeler van die Engelse reg en die totaliteitsbenadering van hierdie stelsel, waar onderhoud en die ander finansiële gevolge van egskeiding nie duidelik onderskei word nie, bied 'n ander insig vir die billike beslegting van die egskeidingsgeding. Dit bied dan om hierdie rede as vergelykende stelsel 'n model waarteen ons ons eie krities kan beskou.

Die bespreking van die Suid-Afrikaanse reg berus hoofsaaklik op 'n kritiese analise van die positiewe reg. Die oogmerk is om die beginsels wat die toekenning van onderhoudsbevele tussen eggenotes by egskeiding ten grondslag lê, te evalueer. Die faktore wat in aanmerking geneem is by wysiging van die bevele word ook krities bespreek en laastens wys ek ook op die omstandighede wat 'n rol speel by beëindiging van die bevele. Met hierdie doelstelling word die hoop dan uitgespreek dat die ondersoek 'n aanknoping kan bied ten einde probleme met betrekking tot die onderhoudsreg tussen eggenotes by egskeiding te oorbrug.

art 7(3) as faktor : Beaumont v Beaumont 1985 4 SA 171 (W), Van Gysen v Van Gysen 1986 1 SA 56 (K).

AFKORTINGS

<u>A-ALR</u>	Anglo-American Law Review
<u>AJ</u>	Acta Juridica
All ER	All England Reports
<u>ASSAL</u>	Annual Survey of South African Law
<u>Cape LJ</u>	Cape Law Journal
<u>CILSA</u>	Comparative and International Law Journal of Southern Africa
<u>De Rebus</u>	De Rebus Procuratoriis
<u>Fam Law</u>	Family Law
FLR	Family Law Reports
<u>ICLQ</u>	International and Comparative Law Quarterly
<u>LQR</u>	Law Quarterly Review
<u>MLR</u>	Modern Law Review
<u>New LJ</u>	New Law Journal
<u>SALJ</u>	South African Law Journal
<u>Sol Jo</u>	Solicitors' Journal
<u>THR-HR</u>	Tydskrif vir Hedendaagse Romeins-Hollandse Reg
<u>TSAR</u>	Tydskrif vir Suid-Afrikaanse Reg
WLR	Weekly Law Reports